

CONSILIUL JUDETEAN CLUJ
CENTRUL JUDETEAN PENTRU CONSERVAREA
SI PROMOVAREA CULTURII TRADITIONALE CLUJ

Buletin informativ
nr 28, septembrie 2007
pag 12 - 16

Etnomuzicologul Virgil MEDAN
In memoriam

S-au împlinit nu demult 13 ani de la plecarea în Lumea Umbrelor a celui care a fost stralucitul etnomuzicolog clujean, **Virgil MEDAN**.

Nascut la 3 mai 1930 (luna în care ursitoarele i-au prezis o viata închinata satului traditional si dragostei pentru spiritualitatea neamului), în localitatea Nires, judetul Cluj, Virgil MEDAN a ramas toata viata credincios lui Dumnezeu si învataturilor primite de la parinti: respectul fata de oamenii înțelepti ai satelor, fata de adevar si cinste.

Parintii sai - una din cele mai onorabile familii din Nires- l-au dat sa învete carte (ca sa devina dascal de tara), la Scoala normala de baieti din Gherla ⁽¹⁾.

“Avea mare dragoste de învatatura si talent la muzica, stia a doini frumos, ca pe la ei, pe Somes, iar în cântecele religioase nu-l întrecea nimeni, caci a mostenit glasul tatalu sau, diac la biserica din Nires” - ne marturisea cândva, regretatul profesor Emil PRECUP, fost director al Liceului Petru Maior din Gherla, în perioada interbelica.

A urmat apoi conservatorul Gh. Dima din Cluj, absolvind stralucit în 1956. Au urmat cele patru decenii de munca plina de ardoare, de pasiune, de daruire pentru folclorul muzical si literar, cautând mereu sa se autodepaseasca si sa aduca noi contributii la aceasta disciplina, destul de “firav” tratata în tara noastra, în primele decenii ale secolului XX.

Despre personalitatea sa sunt scrise pagini elocvente în “Dictionarul esential al clujenilor secolului XX”, aparut la Cluj Napoca în anul 2000, iar mai recent în “Dictionarul etnologilor români”, elaborat de Iordan DATCU si tiparit la Bucuresti, în anul 2006.

Înca din primii ani de facultate si pâna la absolvire si-a daruit talentul si disponibilitatea de tânar plin de suflet, ca dirijor al Ansamblului Armatei din Cluj Napoca. Trebuie sa mentionam ca la acea vreme, în oras existau doar doua ansambluri prestigioase . Ansamblul Armatei si Ansamblul CFR. Abia din 1954 s-a înfiintat al treilea ansamblu, cel al Universitatii “Babes” (ulterior numita “Babes-Bolyai”), din care eu însami am facut parte, având fericita ocazie de a-i cunoaste pe cei doi mari muzicologi tineri, care înca de pe bancile facultatii s-au facut remarcati, prefigurând un viitor stralucit, Virgil MEDAN si Emil SIMON, pianistul corepetotir al corului Universitatii, actualmente, inegalabilul dirijor al Filarmonicii din Cluj.

Virgil MEDAN a lucrat apoi, nu “în diferite functii cultural administrative”- cum scrie în “Dictionarul clujenilor”, ci ca director al PALATULUI CULTURII din Cluj (1957- 1960), fiind pe urma promovat ca cercetator principal si sef de sectie la INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE SI FOLCLOR, Filiala Cluj, numit la propunerea directorului institutului national, Sabin DRAGOI.

Între anii 1965- 1975 a fost cercetator stiintific principal la Sectorul de Etnografie si Folclor, al CENTRULUI DE STIINTE SOCIALE, din Cluj-Napoca, iar în perioada 1975 - 1990 a îndeplinit aceeasi functie, în cadrul CENTRULUI CREATIEI POPULARE, din Cluj Napoca. S-a pensionat, la cerere, în anul 1990, vrând sa-si daruiasca viata ce i-a mai lasat-o bunul Dumnezeu, doar finalizarii operei urias, ramase nepublicate si familiei dragi, doamna doctor Lidia MEDAN, fost medic în Vultureni, jud. Cluj si fiului, Gelu MEDAN, matematician si analist programator în Cluj Napoca.

⁽¹⁾ NN (Viorel-Tiberiu COSTE) In aceasta perioada Virgil MEDAN il are ca profesor de muzica pe Tiberiu COSTE, profesor suplinitor la Scoala normala de baieti din Gherla si student la Conservatorul Gh Dima din Cluj.

Virgil MEDAN a facut parte din acea generatie "de aur", împatimita pâna la sacrificiul de sine pentru cercetarea culturii si civilizatiei traditionale românesti, demonstrând originea lor si confluenta cu marile culturi indoeuropene, celtice si scandinave, gasind deopotriwa similitudinile lexicale, semantice si spirituale, ca marturii ale indubitabilei noastre apartenente la "fluviile" culturale europene. În cei 40 de ani de cercetari etnomuzicale, a strabatut toate zonele etnografice ale Transilvaniei, cautând si reusind sa releve unitatea patrimoniului spiritual românesc.

Autor prolific, a scris numeroase studii de specialitate si multe volume de referinta, cum sunt: "160 de melodii instrumentale" (1968), "1000 de chiuituri de pe Somes" (1969), "Cântece de joc", vol. I (1972), "Cântece epice" (1979) - pentru care a primit doua stralucite premii : Premiul Compozitorilor si Muzicologilor din România" si Premiul "Ciprian Porumbescu", al Academiei Române. Au urmat apoi "Folclorul copiilor" (1980), "Mentiuni discografice" (1982), "Folclor muzical. Cântece de joc", vol. II (1989) - primind din nou Premiul Uniunii Compozitorilor si Muzicologilor din România.

În anul 1983 si-a luat doctoratul la Conservatorul "Gh. Dima", din Cluj Napoca cu o stralucita teza despre "Folclorul copiilor".

Cu putin timp înainte de moartea sa, a predat la editura "Vetrei Românessti" din Cluj Napoca, volumul "Cântece patriotice", aparut postum sub directa îngrijire a prof. dr. Iustinian PETRESCU La propunerea primarului Municipiului Cluj Napoca, de atunci, Gheorghe FUNAR, aceasta carte a primit Premiul Primariei Municipiului Cluj Napoca, în 1995, la Salonul National de Carte.

Multe avea înca de publicat, lăsându-le în manuscrise finalizate sau în curs de finalizare, cum sunt : "Nires - folclor muzical românesc si maghiar", "Muzica sacra", "674 de colinde", "Folclor liric si epic din Salaj", "Folclor din Gurghiu - 250 de piese instrumentale" si multe altele, care asteapta lumina tiparului si specialistii adevarati, dornici sa se "adape" din patrimoniul inestimabil adunat cu pasiune si cu consecventa, calitati care l-au înaltat, fara îndoiala, în "lumea muzicii celeste a eternitatii", deasupra nimicniciei lumii terestre.

Pentru prestigiul sau de exceptional specialist, Virgil MEDAN a fost invitat la numeroase simpozioane si congrese nationale si internationale, la Paris, la Bruxelles, la Pancevo, la Budapesta si în repetate rânduri, la Roma. A fost ales ca membru al Uniunii Compozitorilor si Muzicologilor din România, în anul 1980 si membru al Societatii Internationale de Etnografie si Folclor", din 1971.

Ca un cercetator analist si de profunzime a descoperit pastrarea unor obiceiuri de straveche origine autohtona sau romana, în satele Transilvaniei, cum este acela al "Boului înstrutat", la Rusalii, îndatinat înca în unele sate de pe Somes, sau al "Comândarii Craciunului", cunoscut înca din copilaria sa la Nires, în traditiile "Cetei de Feciori".

Deopotriwa a surprins aspecte inedite în folclorul nuptial din Bihor sau din tara Oasului.

Este dificil sa cuprinzi într-un spatiu restrâns viata si activitatea sa fara preget. Pe drept cuvânt, Virgil MEDAN - om cu temperament navalnic, cu neastâmpar creator, cu simtul ascutit al dreptatii si cu spiritul critic al injustetii, cu dragostea nestavilita de viata si de toate bucuriile ei - se poate spune ca "avea hodina apelor si tihna vântului", ca în splendida sintagma a lui Mihail Sadoveanu.

Dorinta de a impune valorile folclorului românesc pe plan national si international, energia sa debordanta si disponibilitatea de a se darui mereu altora l-au determinat sa initieze doua festivaluri ale judetului Cluj, ale oraselor de pe Somes. Festivalul "Samus" care se desfasoara an de an, la Dej, de peste trei decenii si Festivalul "Trio Transilvan" de la Gherla, care acorda si premiul nominalizat, "Virgil Medan".

Rezultatele simpozioanelor care se organizeaza cu aceste prilejuri sunt publicate în volumul "Samus", fondat de regretatul folclorist Virgil MEDAN si continuat cu respect si nostalgice de fostii sai colaboratori si prieteni.

A sustinut numeroase emisiuni la radio Cluj si Bucuresti, a facut si publicistica de specialitate si de calitate în revistele si ziarele vremii.

În ultimul deceniu al vietii sale, muzica sacra, religioasa l-a preocupat tot mai mult. Cu stoicism si devotiune crestina a cercetat muzica bizantina si reflectarea ei în cântecele liturgice din bisericile noastre, apoi a descoperit în Arhivele Vaticanului activitatea călugarului român, Ion Caianu (Ioan Kajony, care a trait în secolul XVII), originar din satul Caian, jude?ul Cluj. A dorit sa publice manuscrisele acestuia (par?iale), pastrate la manastirea din Sumuleu, judetul Covasna, dar n-a avut posibilitatile financiare necesare. Acestea au fost publicate ulterior de catre Academia Româna, în colaborare cu Academia din Budapesta, într-un album monumental ti luxos, care reda

în facsimil, partiturile muzicii sacre din textele originale și transcrierea lizibilă și descifrată de marii specialiști ale celor două țări.

Virgil MEDAN și-a purificat sufletul dirijând corul studenților de la Teologia greco-catorică din Cluj Napoca, predând și muzica religioasă, în anii de după 1989. Dar pentru sufletul lui și al concitadinilor săi a făcut și mai mult. În vecinătatea Universității de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, din Cluj Napoca se află o clădire veche de peste 300 de ani, fiind fostă mănăstire a călugărilor Ordinului Vasile cel Mare sau cum erau cunoscuți, "Ordinul Basilitenilor". După alungarea acestora în anul 1948, de către autoritățile comuniste de atunci, clădirea a fost ocupată de zeci de familii, iar fostă capela a mănăstirii a devenit depozit de materiale pentru construcții. Au trecut 40 de ani, în care ruina, mușgaiul, decreșpitudinea au transformat stravechile săli boltite, gotice, în sinistre lacasuri ale mizeriei.

În anul 1992, VIRGIL MEDAN s-a hotărât să "spele" această rusine a cetății culturii și Credinței, de pe Somes. Mi-a mărturisit gândul său, iar eu l-am încurajat și l-am sprijinit în demersurile sale pe lângă conducerea municipalității. Astfel, la insistențele împătimitului muzicolog, primarul Municipiului Cluj Napoca a dispus și a sprijinit material evacuarea depozitului din capela și amenajarea ei ca biserică greco-catolică, cu hramul "Buneivestiri". Tot acolo a luat ființă și "Fundatia Ion Caianu", a carei placă se vedea până de curând pe zidul clădirii.

Amenajată inițial prin râvnă neobosită a etno-muzicologului Virgil MEDAN, biserică a fost mai târziu renovată prin grija parohului charismatic, Petru CHIRTOS, fost student al regretatului muzicolog, pe care-l pomeneste la slujba divină a fiecărei zile : "...și iarăși pomeneste, Doamne, pe ctitorii acestei sfinte biserici, vii și adormiți, profesorul Virgil!". De 13 ani sufletul său se reîntoarce mereu printre cei care-l pomenesc ca pe un mare specialist dispărut prea devreme și ca pe un ctitor de biserică.

La înmormântarea lui Virgil MEDAN - stins în 12 aprilie 1994, șapte călugări basiliteni, în frunte cu abatele Augustin PRUNDUS au oficiat serviciul funerar, învesmântați în odăjdile violacee ale marilor ceremonii, iar raposatului i-au pus pe piept "Panglica Ordinului", conferindu-i după moarte distincția recunoștinței și a intrării în lumea Vesniciiei.

Nu pot încheia decât cu o întrebare: mai este, oare, cineva dintre noi laicii, care după o viață de zăbucium și muncă să merite o astfel de pretuire?

"Odihneasca-se în pace!"

Prof. dr. Maria BOCSE
Etnolog